

Studieresultat äldre än 10 år

Uppföljning av en regeländring

CSN, rapport 2015:1

The logo for CSN (Centrala Skatteverket) is located in the bottom right corner. It consists of a red triangle pointing upwards and to the right, with the letters 'CSN' in white, bold, sans-serif font inside it.

CSN

Studieresultat äldre än 10 år

Innehåll

Sammanfattning	7
1 Inledning.....	9
1.1 Ändrade regler för studieresultat äldre än 10 år	9
1.2 Flera lagändringar har genomförts	9
1.3 Uppdrag, syfte och frågeställningar.....	10
1.4 Avgränsningar	10
1.5 Data.....	11
1.6 Rapportens struktur.....	12
2 Antal studerande och utflöde av studiemedel	13
3 Studerande och utbildningar.....	15
3.1 Sökande som studerat med studiemedel för mer än 10 år sedan.....	15
3.2 Sökande som studerade för mer än 10 år sedan och som haft otillräckliga studieresultat	16
4 Nya studieresultat	18
5 Administration	19
6 Diskussion och slutsatser	20
Litteraturlista.....	21

Sammanfattning

Den 1 juli 2013 ändrades bestämmelserna om prövning av tidigare studieresultat. Ändringen innebar att studieresultat äldre än 10 år inte ska prövas. Bristande resultat som är äldre än 10 år utgör därmed inte något hinder mot att bevilja nya studiemedel. Tidigare skulle även resultat äldre än 10 år prövas.

CSN:s uppföljning visar att ungefär 1 275 studerande kan antas ha gynnats av förändringen under det första läsåret efter genomförandet. Dessa kunde alltså beviljas studiemedel trots bristande studieresultat. Fler kvinnor än män studerar efter ett långt studieuppehåll, men i proportion till könsfördelningen bland samtliga studiemedelstagare är männen överrepresenterade bland dem som gynnats av förändringen. Många som återkom med en ansökan om studiemedel efter mer än 10 år tycks ha påbörjat studier på en högre utbildningsnivå läsåret 2013/14 än de gjorde senast de hade studiemedel.

Granskningen visar att det stora flertalet av de som, med stöd av den nya regeln om äldre studieresultat, beviljats nya studiemedel trots bristande studieresultat klarar sina studier bra. Av de studerande med tidigare otillräckliga resultat som har granskats var det 72 procent som klarade studieresultat i enlighet med kravet för att få nya studiemedel. Cirka 17 procent hade ett studieresultat som var lägre än detta krav.

Att studieresultat inte behöver prövas har inneburit att handläggningstiderna för många av dessa ärenden har blivit kortare. Ganska många studerande har sluppit att skicka in kompletterande uppgifter och har kunnat få sina utbetalningar tidigare. För CSN har administrationen underlättats.

Baserat på antagandena om antalet beviljade studiemedel har CSN skattat det ökade utflödet av studiebidrag, inklusive tilläggsbidrag, till 25 miljoner kronor och utflödet av lån till 36 miljoner kronor som en följd av den ändrade regeln om studieresultat äldre än 10 år. Kostnaden för studiestöd ökade därmed med ungefär 35 miljoner kronor, inklusive avgift för ålderspension, avsättning för förväntade kreditförluster och räntekostnader.

1 Inledning

1.1 Ändrade regler för studieresultat äldre än 10 år

För att kunna få nya studiemedel måste den studerande ha tillräckliga tidigare studieresultat. Den 1 juli 2013 ändrades bestämmelserna om prövning av tidigare studieresultat. Ändringen innebar att studieresultat som är bristande och som är äldre än tio år *inte* utgör hinder mot att bevilja nya studiemedel.¹ Tidigare skulle även resultat äldre än 10 år prövas.

Bakgrunden till regeländringen var att det, bland annat av arbetsmarknadsskäl, bedömdes vara viktigt att personer som efter en tid vill återgå till studier och omskola sig ska kunna göra det med studiemedel, trots bristande studieresultat från studier som ägt rum för länge sedan.

Det har nu gått mer än ett år sedan de nya bestämmelserna infördes och det finns därför skäl att följa upp förändringen.

1.2 Flera lagändringar har genomförts

Före den 1 juli 2010 byggde prövningen av studieresultat på en prognosbedömning. Reglerna² om krav på studieresultat på eftergymnasial nivå innebar då att nya studiemedel kunde lämnas om det var sannolikt att den studerande, med hänsyn till de resultat som uppnåtts, skulle komma att slutföra sina studier inom normal tid. På grundskole- och gymnasienivå var kravet att den studerande skulle ha bedrivit sina tidigare studier i normal takt. Vid dessa bedömningar skulle hänsyn tas till förhållanden av personlig natur som kunde antas ha inverkat på studieresultatet. Dessa regler gav ett relativt stort utrymme för att bevilja nya studiemedel även om en studerande hade bristande studieresultat, till exempel när de tidigare studierna låg långt tillbaka i tiden.

Den 1 juli 2010 skärptes reglerna om prövning av studieresultat. Syftet med skärpningen var att öka genomströmningen på olika utbildningar och att förbättra rättssäkerheten i prövningen.³ Prognosbedömningen togs då bort och ersattes av en mer renodlad prövning av uppnådda resultat. Om en studerande hade bristande studieresultat kunde nya studiemedel endast beviljas om det förelåg särskilda tungt vägande skäl. Att de tidigare studierna låg långt tillbaka i tiden utgjorde exempelvis inte ett särskilt skäl att göra undantag från resultatkravet.

Det uppmärksammades tidigt att de genomförda regeländringarna gav vissa oönskade konsekvenser. Bland annat så fanns det inte längre någon möjlighet för studerande som hade bristande studieresultat från studier som låg långt tillbaka i tiden att omskola sig med studiemedel. Bland annat av arbetsmarknadsskäl bedömdes det emellertid vara viktigt att personer som efter en tid vill återgå till studier och omskola sig ska kunna göra det med studiemedel. Reglerna om prövning av studieresultat ändrades därför den 1 juli 2013.⁴ Denna ändring innebar att bristande studieresultat från en studieperiod som avslutades för mer än tio år sedan inte ska utgöra hinder mot att bevilja nya studiemedel.

¹ 3 kap. 7 § studiestödslagen (1999:1395), 3 kap. 5 a § studiestödsförordningen (2000:655) och 4 kap. 23 § Centrala studiestödsnämndens föreskrifter och allmänna råd (CSNFS 2001:1) om beviljning av studiemedel i kraft.

² 3 kap. 7 § studiestödslagen (1999:1395) i dess lydelse före den 1 juli 2010.

³ Prop. 2009/10:141 s. 38 f.

⁴ 3 kap. 7 § studiestödslagen (1999:1395).

I samband med de nya reglerna om äldre studieresultat beslutade CSN om en ny föreskrift.⁵ Denna innebär att en period med studiemedel ska anses ha avslutats för mer än 10 år sedan i de fall det har gått mer än 10 år mellan den sista kalenderveckan i den studerandes senaste beviljningsperiod och den första kalendervecka som den studerande ansöker om studiemedel för. Överklagandenämnden för studiestöd (ÖKS) har genom ett vägledande avgörande bekräftat att 10-årsperioden ska beräknas på detta sätt.⁶

CSN har, varken från ÖKS eller från de studerande, fått signaler om att det finns några svårigheter med tillämpningen av den nya regeln om äldre studieresultat.

1.3 Uppdrag, syfte och frågeställningar

Uppdragsgivare är Åke Svensson, chefsjurist och avdelningschef rättsavdelningen.

I arbetet med uppföljningen har deltagit Carl-Johan Stolt, Kerstin Sellén Johansson (båda utvärderings- och statistikkontoret) och Pernilla Björck (rättsavdelningen).

Syftet med denna rapport är att följa upp den senaste ändringen av bestämmelsen om prövning av studieresultat, dvs. den möjlighet som nu ges att få studiemedel utan prövning av studieresultat för den som studerade med studiemedel för mer än 10 år sedan. Effekter för studerande, studiemedelssystemet och CSN ska belysas, liksom eventuellt mer övergripande samhällsliga effekter.

Följande frågeställningar är centrala för uppdraget:

- Har de ändrade reglerna inneburit att fler har kunnat studera och få studiemedel? I så fall hur många fler?
- Vilka studerandekategorier har främst berörts och gynnats av förändringen?
- Vilka utbildningar studerade de studerande på tidigare och vilka studerar de på nu? Går det att uttala sig om huruvida det har handlat om omskolning?
- Hur har studierna gått för dem som beviljades studiemedel trots äldre otillräckliga studieresultat?
- Vad innebar förändringen för CSN:s administration?
- Hur påverkades utflödet av, och kostnaden för, studiemedel?

1.4 Avgränsningar

Undersökningen har avgränsats till att behandla uppgifter som finns i CSN:s register eller som på annat sätt varit tillgängliga för CSN. Det innebär att vi har valt att inte inhämta uppgifter från exempelvis studerande eller skolor.

Samtliga data i rapporten avser studerande som beviljats studiemedel under läsåret 2013/14 (båda terminerna eller en av dem) och som dessförinnan haft studiemedel för mer än 10 år sedan.⁷

⁵ 4 kap. 23 § Centrala studiestödsnämndens föreskrifter och allmänna råd (CSNFS 2001:1) om beviljning av studiemedel

⁶ ÖKS beslut dnr 2013-02907.

⁷ Ärendena har sökts ut ur CSN:s register med hjälp av en särskild s.k. beslutsgrund som innebär att studieresultaten inte har prövats då de senaste studierna med studiemedel inträffade för mer än 10 år sedan.

1.5 Data

Det finns betydande svårigheter att utvärdera de nya bestämmelserna om att äldre studieresultat inte ska beaktas i studieresultatprövningen. Anledningen till det är att CSN i handläggningen av studiemedelsansökningar nöjer sig med att konstatera att den senaste perioden med studiemedel var för mer än 10 år sedan. I de fall studierna bedrevs för mer än 10 år sedan sker ingen prövning av studieresultaten. Det är därmed okänt om dessa äldre studieresultat varit tillräckliga eller inte. Därför är det omöjligt att enbart genom registeruppgifter utvärdera betydelsen av regeländringen.

För att få en uppfattning om regeländringens betydelse använder vi i denna rapport två urval från CSN:s register över studiemedelsärenden. Dels redovisar vi uppgifter om samtliga personer som har beviljats studiemedel och där de senaste studierna med studiemedel inföll mer än 10 år före den period ansökan avsåg.⁸ Dels har vi särskilt studerat en studerandegrupp som studerade med studiemedel för mer än 10 år sedan och som har fått avslag på en ansökan någon gång efter 2001, för att sedan beviljas studiemedel med stöd av den ändrade bestämmelsen.⁹

Den första gruppen – samtliga som studerade med studiemedel för mer än 10 år sedan – består både av studerande som haft godkända studieresultat och studerande som haft otillräckliga resultat. För att försöka ta reda på fördelningen mellan tillräckliga och otillräckliga resultat har vi granskat ett slumpmässigt urval av ärendena. Ett problem med denna genomgång var att det inte alltid är möjligt att, med utgångspunkt i registeruppgifter, ta reda på de äldre studieresultaten. Särskilt svårt att ta reda på äldre studieresultat är det när det handlar om bland annat studier inom vuxenutbildningen, på folkhögskolor eller vid studier utomlands. I dessa fall finns det inte något register med uppgifter över studieresultat. För studier vid högskolan har vi däremot haft tillgång till studiedokumentationen i Ladok, varför en betydligt större andel av ärendena har varit möjliga att bedöma. Det finns dock en osäkerhet även i de fall det finns resultat som har gått att bedöma eftersom det bara är resultaten som har kunnat bedömas, inte eventuella skäl till bristande resultat. Sammantaget innebär detta att det finns en ganska stor osäkerhet i uppgifterna om hur många personer som faktiskt har gynnats av att bestämmelsen ändrades.

Den andra urvalsgruppen som vi har studerat – studerande som haft studiemedel för mer än 10 år sedan och som därefter, senare än 2001, fått avslag på en ansökan om studiemedel – är med säkerhet personer som haft otillräckliga studieresultat. De har därmed kunnat beviljas studiemedel med stöd av regeländringen, något som inte skulle varit möjligt dessförinnan. Denna studerandegrupp har varit användbar för uppföljningen eftersom det är känt att de har haft äldre otillräckliga resultat. Vi har använt gruppen bland annat för att studera hur de nya studierna har gått för studerande som beviljats studiemedel med stöd av den ändrade bestämmelsen. Det är dock viktigt att minnas att denna studerandegrupp inte innefattar samtliga som gynnats av bestämmelsen. Det finns även studerande som tidigare haft otillräckliga studieresultat, men som inte ansökt om studiemedel förrän nu när reglerna har ändrats, samt studerande som ansökte om studiemedel och fick avslag på denna ansökan före 2001. Även dessa kan nu beviljas studiemedel, något som inte hade varit fallet tidigare.

⁸ Av dem som beviljades studiemedel läsåret 2013/14 var det 6 714 sökande som senast hade studiemedel för mer än 10 år sedan och där det inte behövde göras någon prövning av tidigare studieresultat.

⁹ Av de 6 714 som hade haft studiemedel för mer än 10 år sedan var det 241 sökande som sedan 2001 hade fått avslag p.g.a. bristande studieresultat. Anledningen till att urvalet har begränsats till studerande som fått avslag sedan 2001 är att det saknas tillförlitliga registeruppgifter om beslut före 2001. Av samtliga 6 714 som studerade med studiemedel för mer än 10 år sedan bör det dock finnas ganska många som fått avslag på sin ansökan även före 2001.

Även när det gäller bedömningen av hur studerande med tidigare otillräckliga resultat har klarat sina nya studier, finns det osäkerhet i bedömningen. I en del fall är det, på grund av avsaknad av registeruppgifter, inte möjligt att veta hur studierna har gått. Så är fallet för bland annat utlandsstuderande och en del studerande inom vuxenutbildningen. I andra fall pågår fortfarande de studier för vilka dessa studerande beviljades studiemedel våren 2014.

Sammantaget innebär ovanstående svårigheter att bland annat vissa antalsuppgifter ska behandlas med försiktighet.

1.6 Rapportens struktur

I kapitel 2 redovisas en skattning av hur många studerande som kunnat beviljas studiemedel genom den ändrade bestämmelsen om studieresultatprövning. Här görs även en skattning av påverkan på utbetalningarna av studiemedel och kostnaden för studiemedelssystemet.

I kapitel 3 diskuteras vilka studerandegrupper som påverkats av regeländringen, till exempel med avseende på kön, ålder och utbildning.

I kapitel 4 värderar vi hur det har gått för dem med otillräckliga äldre resultat, när de har återupptagit studier under läsåret 2013/14.

I kapitel 5 sammanfattas regeländringens betydelse för CSN:s administration.

I kapitel 6 sammanfattas resultaten och förs en diskussion om slutsatser.

2 Antal studerande och utflöde av studiemedel

Under läsåret 2013/14 beviljades 6 714 studerande studiemedel, vilka dessförinnan hade studerat med studiemedel för mer än 10 år sedan. För dessa studerande gjordes ingen prövning av de tidigare studieresultaten.

Även tidigare har CSN beviljat studiemedel utan att pröva studieresultat äldre än 10 år. Läsåret 2009/10 beviljades 3 833 studerande studiemedel utan att deras tidigare studieresultat prövades eftersom studierna bedrevs för länge sedan. När bestämmelsen sedan skärptes upphörde detta och läsåret 2012/13 var det inte någon studerande som beviljades studiemedel med anledning av att de hade studerat för länge sedan.

Bland de 6 714 studerande som studerat med studiemedel för mer än 10 år sedan var det dock bara en mindre andel som hade otillräckliga tidigare studieresultat. De flesta hade tillräckliga studieresultat.

Vår manuella granskning av ett urval om 300 slumpvis utvalda ärenden visar att 54 procent av de granskade hade godkända studieresultat, 13 procent hade otillräckliga resultat; 33 procent av ärendena gick inte att bedöma. Av de 200 ärenden som gick att bedöma var det 19 procent av de studerande som hade otillräckliga resultat, men som trots det, tack vare regeländringen, kunde beviljas nya studiemedel.¹⁰ Av detta följer att vi skattar antalet studerande som kunde beviljas studiemedel med anledning av den ändrade bestämmelsen till 1 275.

Tabell 1 Antal med studiemedel, avslag p.g.a. bristande studieresultat och bifall m.a.a. äldre studier

	Läsåret 2012/13	Läsåret 2013/14
Antal studerande med studiemedel	392 848	403 582
Antal avslag p.g.a. bristande studieresultat, grundskole- och gymnasienivå	11 017	13 241
Antal avslag p.g.a. bristande studieresultat, eftergymnasial nivå	21 783	24 729
Beviljats studiemedel utan prövning av studieresultat eftersom senaste studier med studiemedel bedrevs för mer än 10 år sedan, samtliga	0	6 714
Beviljats studiemedel utan prövning av studieresultat eftersom senaste studier med studiemedel bedrevs för mer än 10 år sedan, skattat antal med bristande resultat	0	1 275

Cirka 1 275 studerande kunde alltså beviljas studiemedel trots bristande studieresultat.¹¹ Med utgångspunkt i detta studerandeantal har vi beräknat det ökade utflödet av studiebidrag, inklusive tilläggsbidrag, till 25 miljoner kronor och utflödet av lån till 36 miljoner kronor som

¹⁰ Vid ett urval om 200 ärenden skulle osäkerheten i detta fall bli +/- 5 procent. Mot bakgrund av att så många ärenden inte har gått att granska, vilka kan avvika från de ärenden som gått att granska, måste dock osäkerheten anses vara något större än så.

¹¹ Trots detta ökade antalet avslag på grund av bristande studieresultat läsåret 2013/14. Detta berodde bland annat på ett ökat antal studerande och på ändrade bestämmelser för prövning av studieresultat inför studier på sommaren, vilka ledde till fler avslagsbeslut. CSN ändrade även praxis kring intyg om avklarade kurser, där intyg om avklarade delmoment m.m. inte längre accepteras. Även detta har bidragit till att antalet avslag har ökat. Om inte bestämmelsen om äldre studieresultat hade ändrats hade alltså antalet avslag ökat ännu mer.

en följd av den ändrade regeln om studieresultat äldre än 10 år. Kostnaden för studiestöd ökade därmed med ungefär 35 miljoner kronor, inklusive avgift för ålderspension, avsättning för förväntade kreditförluster och räntekostnader.¹²

¹² Beräkningen bygger på att dessa studerande annars inte hade kunnat beviljas studiemedel. Kostnaderna fördelas enligt följande: Utbetalningar av bidrag 26 mnkr, statlig ÅP-avgift för studiebidrag 6 mnkr, övrigt (avsättning för förväntade kreditförluster och räntekostnader) 3 mnkr.

3 Studerande och utbildningar

3.1 Sökande som studerat med studiemedel för mer än 10 år sedan

Det är en stor kvinnlig dominans bland dem som återkommer och ansöker om studiemedel mer än 10 år efter sina senaste studier med studiemedel. Läsåret 2013/14 var hela 72 procent av dessa återkommande studerande, kvinnor. Kvinnorna är i genomsnitt något äldre än männen. Av kvinnorna som återkom i studier var 54 procent 40 år eller äldre, jämfört med 48 procent av männen.

Mer än 60 procent av dem som beviljades studiemedel med anledning av att deras senaste studier med studiemedel genomfördes för mer än 10 år sedan ansökte om studiemedel för studier på eftergymnasial nivå. Cirka 36 procent ansökte om studiemedel på gymnasienivå.

Tabell 2 Antal och andel (procent) studerande med studier för mer än 10 år sedan, läsåret 2013/14, fördelat efter utbildningsnivå

	Tidigare studier	Nya studier
Grundskolenivå	223 (3)	153 (2)
Gymnasienivå	2 452 (37)	2 423 (35)
Eftergymnasial nivå	1 762 (26)	4 251 (62)
Blandade nivåer	111 (2)	-
Okänd nivå	2 166 (32)	-
	6 714 (100)	6 714 ¹ (100)

¹ Nettoräknad siffra, vissa studerande har studerat på mer än en utbildningsnivå under läsåret. För de tidigare studierna redovisas dessa som "blandade nivåer".

För många som beviljades studiemedel utan prövning av de tidigare resultaten saknas det tillförlitliga registeruppgifter om nivån på de studier som bedrevs för länge sedan. De uppgifter som finns tillgängliga visar dock att en ganska hög andel studerade på gymnasienivå och en lite lägre andel på eftergymnasial nivå. Detta visar att de studier som de studerande bedriver efter det långa studieuppehållet i många fall innebär studier på en högre nivå än tidigare, vilket tyder på progression i lärandet och vidareutbildning, snarare än repetition.

Tabell 3 De 10 vanligaste sökta utbildningarna bland dem som haft studiemedel för mer än 10 år sedan, läsåret 2013/14

Utbildning ¹	Antal ²
Gymnasiekurser	2 134
Fristående kurs	1 165
Hälso- och sjukvård, socialt arbete	300
Ekonomi, administration, försäljning	295
Sjuksköterskeprogram	203
Förskolläroprogram	173
Sjuksköterska – specialisering, påbyggnad	164
Grundskolekurser	131
Teknik och tillverkning	130
Samhällsbyggnad, byggt teknik	104

¹ Gymnasiekurser och grundskolekurser avser studier vid komvux eller folkhögskola, övriga utbildningar är eftergymnasiala utbildningar.

² Av de 6 714 som beviljats studiemedel läsåret 2013/14 utan prövning av tidigare, äldre studieresultat

De flesta som återkommer i studiemedelssystemet efter ett längre uppehåll ansökte läsåret 2013/14 om studiemedel för eftergymnasiala utbildningar. Vid en gruppering av olika utbildningar är dock allmänna gymnasiekurser vid komvux eller folkhögskola vanligast, följt av fristående kurser inom högskolan. Utbildningar med hälso- och sjukvårdsinriktning är också vanliga bland dem som återkommer i studier.

3.2 Sökande som studerade för mer än 10 år sedan och som haft otillräckliga studieresultat

Bland det urval på 241 studerande som vi vet studerade för mer än 10 år sedan och då hade otillräckliga studieresultat var 55 procent kvinnor och 45 procent män.¹³ Andelen män med otillräckliga resultat som återkom i studier efter ett minst 10 år långt uppehåll var således betydligt högre än andelen män bland samtliga som återkom efter ett minst 10 år långt uppehåll (45 procent jämfört med 28 procent). Att så är fallet överensstämmer med de genomsnittliga studieresultaten, där män generellt sett har sämre resultat än kvinnor.

Tabell 4 Antal och andel (procent) studerande med otillräckliga resultat och studier för mer än 10 år sedan, läsåret 2013/14, fördelat efter utbildningsnivå¹

	Tidigare studier	Nya studier
Grundskolenivå	9 (4)	4 (2)
Gymnasienivå	88 (37)	103 (43)
Eftergymnasial nivå	122 (51)	134 (56)
Okänd nivå	22 (9)	-
Totalt	241 (100)	241 (100)

¹ Den högsta utbildningsnivån anges.

¹³ Någon åldersfördelning är inte relevant att göra p.g.a. att urvalet består av personer som fått avslag senare än 2001. Dessa studerande är således något yngre än samtliga studerande som läst för mer än 10 år sedan och som haft otillräckliga resultat.

Bland dem som studerat för mer än 10 år sedan och som då hade otillräckliga studieresultat är det ungefär lika stora andelar som studerar på de olika nivåerna nu som tidigare. Läsåret 2013/14 sökte 43 procent studiemedel för studier på gymnasienivå och 56 procent ansökte om studiemedel för eftergymnasiala studier. Detta tyder på att de nya studierna åtminstone delvis utgörs av repetitionsstudier. De vanligaste enskilda utbildningarna bland dessa studerande är allmänna gymnasiekurser respektive fristående kurser vid högskola eller universitet.

4 Nya studieresultat

Det kan vara av intresse att veta hur studierna gått för studerande som har haft otillräckliga studieresultat och som nu kan beviljas studiemedel med hänsyn till att det gått mer än 10 år sedan de senast hade studiemedel.

Vi har granskat studieresultaten för ett urval studerande som vi vet hade otillräckliga studieresultat senast de studerade med studiemedel.¹⁴ Sammanlagt har vi gått igenom 280 ärenden. I flera ärenden har det inte varit möjligt att avgöra hur studierna gått. Så är fallet för studerande som studerat på utbildningar där det inte finns något register över studieresultat och där de studerande inte heller har ansökt om studiemedel på nytt och då redovisat sina resultat. Av de granskade ärendena var det 40 ärenden där studieresultaten inte kunde bedömas, vilket innebär att det studerade urvalet har bestått av 240 studerande. Det har inte heller varit möjligt att bedöma om det har funnits särskilda skäl som har kunnat förklara ett otillräckligt resultat. I enstaka fall har studerande dock senare beviljats nya studiemedel med hänsyn till särskilda skäl. Dessa har i genomgången ansetts ha tillräckliga studieresultat.

Tabell 5 Studieresultat för studerande med tidigare otillräckliga studieresultat som beviljats studiemedel med hänsyn till att de studerat för mer än 10 år sedan, läsåret 2013/14

	Godkända studieresultat	Ej tillräckliga studieresultat	Avbrutit studierna	Ej påbörjat studierna
Antal i urval ¹	172	41	14	13
Skattat totalt antal ²	918	217	76	64
Andel	72 %	17 %	6 %	5 %

¹ Fall där studieresultaten inte kunde bedömas har inte tagits med. Urvalet baseras därmed på 240 ärenden.

² Beräkningen utgår från den tidigare redovisade uppgiften om 1 275 studerande gynnats av den nya bestämmelsen (se kapitel 2).

Granskningen visar att de flesta, 72 procent, av dem som beviljats studiemedel med stöd av den nya regeln om äldre studieresultat också har klarat av sina nya studier. Andelen som inte har haft tillräckliga studieresultat för att kunna beviljas nya studiemedel är 17 procent. Därutöver avbröt sex procent studierna. Många av dessa kan antas ha haft otillräckliga resultat.

En omräkning av andelarna i urvalsundersökningen till att omfatta samtliga 1 275 som beräknas ha beviljats studiemedel med stöd av den nya tioårsbestämmelsen, innebär att drygt 900 studerande klarade av sina studier och att drygt 200 personer inte klarade att nå upp till kravet på studieresultat för att kunna beviljas nya studiemedel.

Tyvärr går det inte att jämföra studerandeprestationerna med samtliga studiemedelstagare. Av samtliga studiemedelstagare får cirka sju procent avslag på sina ansökningar på grund av att de inte har tillräckliga studieresultat från tidigare studier. Till detta kommer dock ett antal studerande som har otillräckliga studieresultat men som inte på nytt ansöker om studiemedel. Det är okänt hur många detta är, vilket gör att en jämförelse inte är möjlig.

¹⁴ Urvalet bestod dels av de ärenden som befanns ha otillräckliga resultat i den manuella genomgången av 300 ärenden (se kapitel 2), dels av de 241 ärenden som tagits fram genom en särskild utsökning och som haft avslag på en ansökan om studiemedel (se avsnitt 3.2).

5 Administration

Studieresultat behöver inte längre prövas för sökande som studerade med studiemedel för mer än 10 år sedan. I dessa ärenden kan det nu, på maskinell väg, fastställas att det inte behöver göras någon studieresultatprövning. De studerande har därmed inte heller behövt komplettera sina ansökningar med tidigare studieresultat eller med förklaringar till eventuellt bristande resultat. Inte sällan kunde det tidigare vara svårt att få fram intyg och liknande över mycket gamla studieresultat, vilket kunde dra ut på handläggningstiden och försvåra utredningarna. Vissa ärenden har förvisso behövt utredas i andra frågor, men för en stor del av de ca 6 700 sökande läsåret 2013/14 som hade studerat för mer än 10 år sedan har regeländringen inneburit kortare handläggningstider och snabbare utbetalningar. Även CSN:s administrativa insatser har minskat i dessa ärenden.

Handläggarna på CSN har varit positiva till regeländringen, främst mot bakgrund av att man tidigare ofta tyckte att det var svårt att motivera beslut om avslag som berodde på mycket gamla studieresultat. Studerande tyckte ofta att det var orimligt att exempelvis ”felval” i yngre år skulle påverka möjligheten till vidareutbildning senare i livet.

6 Diskussion och slutsatser

Den 1 juli 2013 ändrades bestämmelserna om prövning av tidigare studieresultat. Ändringen innebär att äldre studieresultat inte behöver provas. Bristande studieresultat som är äldre än tio år utgör därmed *inte* hinder mot att bevilja nya studiemedel.¹⁵ Tidigare skulle även resultat äldre än 10 år provas. Bakgrunden till regeländringen var att det, bland annat av arbetsmarknadsskäl, bedömdes vara viktigt att personer som efter en tid vill återgå till studier och omskola sig ska kunna göra det med studiemedel, trots bristande studieresultat från studier som ägt rum för länge sedan.

På grund av svårigheter att ta fram relevanta registeruppgifter har en uppföljning av regeländringen varit svår. CSN:s uppföljning visar dock att ungefär 1 275 studerande kan antas ha gynnats av regeländringen under det första läsåret efter genomförandet. Dessa kunde alltså beviljas studiemedel. Fler kvinnor än män studerar efter ett långt studieuppehåll, men i proportion till könsfördelningen bland samtliga studiemedelstagare är männen överrepresenterade bland dem som gynnats av förändringen. Det beror på att det är vanligare att män har otillräckliga studieresultat än att kvinnor har det. Många som återkom med en ansökan om studiemedel efter mer än 10 år tycks ha påbörjat studier på en högre utbildningsnivå läsåret 2013/14 än de gjorde senast de hade studiemedel. Detta måste anses positivt och innebär sannolikt att ganska många omskolar sig. Bland dem som tidigare har haft otillräckliga resultat är det inte lika tydligt att det oftast rör sig om en progression i studierna. I denna studerandegrupp tycks det något vanligare med repetitionsstudier, eller åtminstone med studier på samma nivå, som tidigare.

En förhoppning är givetvis att de som beviljas studiemedel ska klara av sina nya studier. Granskningen visar att det stora flertalet klarar sina nya studier bra. Av de studerande med tidigare otillräckliga resultat som har granskats var det 72 procent som, genom de nya studierna, klarade studieresultat i enlighet med kravet för att få nya studiemedel. Cirka 17 procent hade sämre studieresultat än kravet för nya studiemedel. Det är svårt att värdera denna siffra eftersom det saknas en jämförelsepunkt som avser samtliga studiemedelstagare. Det går dock att anta att det är något fler bland dessa studerande som har otillräckliga resultat, även om skillnaden jämfört med samtliga studerande bör vara förhållandevis liten.

Att studieresultat inte behöver provas har inneburit att handläggningstiderna för många av dessa ärenden har blivit kortare. Ganska många studerande har sluppit att skicka in kompletterande uppgifter och har kunnat få sina utbetalningar tidigare. För CSN har administrationen underlättats. Handläggare anser också att det tidigare var svårt att motivera ett avslagsbeslut som baserades på mycket gamla studier, vilket nu inte längre är aktuellt.

Baserat på antagandena om antalet beviljade studiemedel har CSN skattat det ökade utflödet av studiebidrag, inklusive tilläggsbidrag, till 25 miljoner kronor och utflödet av lån till 36 miljoner kronor som en följd av den ändrade regeln om studieresultat äldre än 10 år. Kostnaden för studiestöd ökade därmed med ungefär 35 miljoner kronor, inklusive avgift för ålderspension, avsättning för förväntade kreditförluster och räntekostnader.

¹⁵ 3 kap. 7 § studiestödslagen (1999:1395), 3 kap. 5 a § studiestödsförordningen (2000:655) och 4 kap. 23 § Centrala studiestödsnämndens föreskrifter och allmänna råd (CSNFS 2001:1) om beviljning av studiemedel i kraft.

Litteraturlista

CSN (2010). *Konsekvenser av nya bestämmelser om studieresultatprövning*. Skrivelse. Dnr 2010-205-6999.

Prop. 2009/10:141. *Rättvist och effektivt – förändringar i studiestödsystemet*.

Prop. 2012/13:133. *Studiemedel utan prövning av äldre studieresultat*.

Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet). *Studiemedel utan prövning av vissa äldre studieresultat. Remisspromemoria*. Dnr U2012/6797/SF.

SOU 2009:29. *Stärkt stöd för studier – tryggt enkelt och flexibelt*. Betänkande av Studiesociala kommittén.